

טוב שיהיה במעמד עשרה מישראל; וכדי לזכות גם את מי שמשום-מה לא השתתף במעמד סיום כלשהו, ובלאו-הכי אוכל מאכלים המותרים רק בסעודת מצווה – יש להשמיע עבורו את הסיום ברדיו וכו', ולקשר אותו לפחות בצורה כזאת לשמחה-של-מצווה.³² כמ-וכן יש לשתף בזה יהודי שפוגשים ברחוב, על ידי שיאמרו לו המאמר דסיום, אף מבלי לספר לו שזהו 'סיום'³³.

"בקשר ל'סיומים', יש להשתדל במיוחד בעריכתם [כאמור – גם בשבתות] "ברוב עם הדרת מלך", לאחד רבים מישראל בהשמחה לגמרה של תורה, "אנשים ונשים (בנפרד כמובן) וטף"³⁴, כולל גם הקטנים (לא רק קטנים בידיעות, אלא גם קטנים בשנים) שעדיין אינם שייכים להבנה והשגה, על-דרך ובדוגמת הסיום דערב-פסח, שמנהג ישראל להביא גם בכורים הקטנים.³⁵

"וכן יש לעורר [במיוחד בסיומים, על אהבת ישראל³⁶] על-דבר ההוספה בלימוד התורה בכלל ובנתינת הצדקה, על-פי מה שנאמר: 'ציון במשפט (=תורה) תיפדה, ושביה בצדקה'³⁷. וכשבאים לעורר על נתינת צדקה

32 שיחות קודש תשי"מ חייג עמי 672.
 33 'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמי 96.
 34 'התוועדות' תשמ"ט ח"ד עמי 108.
 35 ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמי 719. ולמרות האמור שם "במיוחד בשנה זו" אין נראה שזו הוראת שעה, עיי"ש.
 36 'התוועדות' תשמ"ג ח"ד עמי 1849.
 37 ספר השיחות תנש"א ח"ב עמי 708. ספר-השיחות תשמ"ח ח"ב עמי 564.
 38 'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמי 123.
 39 מנהג שדפס בב"מ גיליון 175 עמי 11. שלא ככתוב שם, לפ"ד המפרסם דאז רש"י חזן ביהקשרות גיליון רצב עמי 19, סביר להניח שהיא שיכת לסיומי המסכתות דימי חודש מני"א, עיי"ש.
 40 ספר-השיחות תשי"ג ח"ב עמי 580.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
 זצוקללה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תע

ערב שבת-קודש
פרשת מטות-מסעי
 כ"ה בתמוז ה'תשס"ג

יוצא-לאור על-ידי
 מכון ליובאוויטש שעל-יד
 צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות
 האחים התמימים הדגולים לבית
 דייטש
 הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה
 וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ה בתמוז ה'תשס"ג - ג' באב ה'תשס"ג

יום	יום בחודש	גי פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	כ"ה בתמוז	הלי גניבה בפרקים אלו פרק א-ג	הלי טוען ונטען פרק טז	מל"ת רמד מ"ע רלט
ש"ק	כ"ו בתמוז	פרק ד-ו	הלי נחלות בפרקים אלו פרק א	מ"ע רח מל"ת רעא ערב
א'	כ"ז בתמוז	פרק ז-ט	פרק ב	מל"ת רמו רמג
ב'	כ"ח בתמוז	הלי גזילה ואבידה בפרקים אלו פרק א-ג	פרק ג	מל"ת רמה
ג'	כ"ט בתמוז	פרק ד-ו	פרק ד	מל"ת רמז
ד'	א' במנחם-אב	פרק ז-ט	פרק ה	מל"ת רסה
ה'	ב' במנחם-אב	פרק י-יב	פרק ו	מל"ת רסו
ו'	ג' במנחם-אב	פרק יג-טו	פרק ז	מ"ע קצד

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	לפני 120 ד'	לפני 72 ד'							
א', כ"ה בתמוז	3 24	4 28	4 54	5 55	9 17	12 47	1 22	7 42 9	8 10
ש"ק, כ"ו בתמוז	3 26	4 29	4 54	5 56	9 17	12 47	1 22	7 42 2	8 09
א', כ"ז בתמוז	3 27	4 30	4 55	5 57	9 18	12 47	1 22	7 41 6	8 08
ב', כ"ח בתמוז	3 28	4 30	4 56	5 58	9 18	12 47	1 22	7 40 9	8 08
ג', כ"ט בתמוז	3 29	4 31	4 57	5 59	9 18	12 47	1 21	7 40 2	8 07
ד', א' במנחם-אב	3 31	4 32	4 58	5 59	9 19	12 47	1 21	7 39 5	8 06
ה', ב' במנחם-אב	3 32	4 33	4 59	6 00	9 19	12 47	1 21	7 38 7	8 05
ו', ג' במנחם-אב	3 33	4 34	4 59	6 01	9 19	12 47	1 21	7 37 9	8 04

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה באזור ההרים והעמקים יש שוניים שעשויים להגיע למספר דקות
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות: הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית אולם אדמה"ז בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה)

זמני הרלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"יש	הדהי"נ	צה"יש	הדהי"נ	צה"יש	הדהי"נ	צה"יש	הדהי"נ
מטות-מסעי	7 06	8 21	7 21	8 24	7 14	8 25	7 22	8 22
דברים	7 01	8 15	7 16	8 18	7 09	8 19	7 17	8 16

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוך • עורך: שניאור-זלמן רודמן • הגהה: יוסף-יצחק איידלמן

מור"ל: מכון ליובאוויטש שיעיר-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: http://chabad.org.il דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

לוח השבוע

ולשנות י"ן (חוץ משבת וסעודת מצווה).
 ה"טובל בכל ערב שבת¹⁹ מותר לטבול ולרחוץ ראשו, פניו, ידיו ורגליו²⁰ לשבת.
 אסור לאכול בשר ולשתות יין (מלבד בשבת ובסעודת-מצווה).

אין נכנסים לדירה חדשה בתשעת הימים. פעם ענה הרבי: טוב לדחות לאחר ט"ו באב²¹, ופעם אחרת הורה: "באם אפשר... בחודש אלו הוא חודש הרחמים"²².

עצת הרבי בדבר טיפול רפואי: באם אפשר – יש לדחותו לאחר יום התשיעי באב. וכל עכבה לטובה. ובאם הרופא ידחק בדווקא את השעה, יש לעשות זאת קודם שבת חזון²³.
סיומים²⁴:

"המנהג לערוך 'סיומים'²⁵ למסכתות הש"ס בכל יום מ'תשעת-הימים"²⁶, מראש-חודש [ומה טוב גם לפני זה²⁷] עד תשעה באב, וגם בערב תשעה באב ובתשעה באב – באופן המותר על-פי שולחן-ערוך [ובמקום המתאים – גם עם סעודה והתועודות]²⁸.
 "ומהטעמים בדבר – כיוון שבימים אלו

19) וכן הטובל בכל יום, לעניין הטבילה בלבד. ראה לוח ידבר'בעתו.
 20) ולמעשה רוחצים כל הגוף, במים חמים ובסבון. וכן הורה הרה"ג והמשפיע ר' חיים-שאלו ברוק ע"ה. (וצ"ע מהמנובא בליקוטי-סיפורים להרב פרלוב ע"ה מהדורה ראשונה עמ' קכב). וראה בכ"ז בסי' ימנהג ישראל תורה סי' תקנ"א ס"ק יא.

21) אגרות-קודש כרך ט עמ' רכח.
 22) שם כרך יט עמ' שצ.
 23) שם עמ' שנו.
 24) עיקר הדברים – מוגה, מ'דבר מלכותי חובי' כה עמ' 14, ומסה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 564, ומשיחות-קודש תשי"מ עמ' 672 – שיחת שי"פ מטות ומסעי תשי"מ, בלתי מוגה. ושולבו הוראות מכ"מ כמצויין בהערות.

25) אף שיש דעות שניתן לעשות סיום על פרק, או על מסכת שלמה במשניות, מוטב לערוך סיום על מסכת בגמרא, סיומים עם כל הפרטים, לכל הדעות, כמו מסכת תמיד (התועודות) תשמ"ט ח"ד עמ' 86. וראה גם 'התועודות' תשי"ג ח"א עמ' 97.

26) יהיה סיום הש"ס באולם הגדול, וכ"ק אדמו"ר הרש"י היה נוכח. אחד בחבורים... סיים, ואמרו 'הדרן עלך' ושמות בני רב פפא, ולא יותר. ואמרו קדיש דרבנן כמו שהוא בסידור [אי"ה: ראה ש"ן י"ד רמ"ו ס"ק כז], ולא כמו שהוא

27) "המנהג לערוך 'סיומים'²⁵ למסכתות הש"ס בכל יום מ'תשעת-הימים"²⁶, מראש-חודש [ומה טוב גם לפני זה²⁷] עד תשעה באב, וגם בערב תשעה באב ובתשעה באב – באופן המותר על-פי שולחן-ערוך [ובמקום המתאים – גם עם סעודה והתועודות]²⁸.
 "ומהטעמים בדבר – כיוון שבימים אלו

28) בהמסכתות" (רשימות דברים להרה"ח הרי" ש"י ח"טריק ח"ד עמ' רטו, מכ"ד טבת תרע"ה בליובאוויטש. וצ"ע מ'התועודות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1700).

29) "אפילו כשאין אוכלים סעודת בשר אחר-כך. להעיר מהנהגת אדמו"ר מהורש"ב נייע לעשות סיומים בתשעת-הימים אף שלא היה סועד אחר-כך בשבת ויין – ספר המנהגים עמ' 46" (לקו"ש ח"כ"ג עמ' 223, ובכ"מ).

30) "התועודות" תשמ"ט ח"ד עמ' 74.
 31) ספר-השיחות תנש"א ח"ב עמ' 733.
 32) "להעיר גם מהפנתגס הידוע [בשם הרה"צ ממונקאטש] בפירוש דברי חז"ל: "משנכנס אב ממעטין בשמחה" – שימעטין העניינים הבלתי-רצויים דתשעת-הימים 'בשמחה', על-ידי ההוספה בשמחה, באופן המותר על-פי שולחן-ערוך, כמובן".

33) אע"פ שבארצי"ט שחל בשבת (התועודות תשד"מ ח"ב עמ' 872) שלל הרבי עריכת 'סיומים', כיוון שמונהג זה עלול להתפרש כנתינת מקום לעניין של תענית.
 34) "ילדונמא: מסכת תמיד (מסכת הכי קטנה, שמונה דפים בלבד, שיכולים ללמוד ולסיימה במשך זמן קצר) שסיומה "השיר שהיו הלויים אומרים במקדש", וכן הסיום ד"כל בניך לימודי ה" – בארבעת המסכתות: ברכות, נזיר, יבמות, כריתות – ראשית-יבמות יב"ק".

ג' פעמים. קדיש תתקבל. שיר-של-יום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום. קריאת התורה דר"ח. חצי קדיש. אשרי, ובא לציון יהללו. חליצת תפילין דרש"י. הנחת תפילין דר"ת, ג' פרשיות דק"ש, קדש, והיה כי יביאך, שש זכירות, חליצת תפילין דר"ת. הש"ן אומר בקול איזה מזמור, חצי קדיש. מוסף.

בית הבהירה:

בימי 'בין המצרים' גופא, יש להוסיף ב'משפט' (לימוד התורה, לכל לראש – בהלכה למעשה מריני ימים אלו, וכן בכל יום, ועל-אחת-כמה-רוכמה בשבתות, שעניינן 'הקדמת רפואה' במיוחד בענייני התורה העוסקים בגאולה¹⁰ ובבניין בית-המקדש, ולכל לראש – הפרקים בספר יחזקאל מ-מג המדברים בעניין בית-המקדש השלישי, משנה – מסכתות מידות ותמיד¹¹ והלכות בית-הבחירה¹² (הרמב"ם) ו'צדקה' יותר מהנתינה הרגילה לפני התפילה¹³ [ותוספת מיוחדת בכל מעבר מתקופה לתקופה בימים אלו גופא: עד ראש-חודש מנחם-אב, מראש-חודש מנחם-אב, השבוע שחל בו תשעה באב, ערב תשעה באב, ותשעה באב]¹⁴. וגם בשבתות – באופן

המותר על-ידי אכילה ושתייה וכיו"ב, בנוסף על נתינת הצדקה בערב שבת קודש כנהוג בהוספה עבור השבת¹⁴. מובן, שההוספה בתורה בעניין שהזמן-גרמא, צריכה להיות גם אצל הילדים [והילדות] הנמצאים במחנות הקיץ¹⁵. "תשעת הימים"¹⁶.

משנכנס אב ממעטין בשמחה ובמשא ומתן של שמחה. ואסור לקנות בגדים ומנעלים חדשים או לתת לאומן לעשות לו, ואפילו אין משתמשים בהם עד לאחר תשעה באב. ואסור לכבס בגדים (חוץ מבגדי קטנים) אפילו להניחם לאחר תשעה באב. וכתונת לשבת מותר לכבס רק על-ידי גוי, ואסור ללבוש בגדים מכובסים שלא לבשם עדיין (אלא לכבוד שבת-קודש). [ולכן נוהגים ללבוש לפני ראש-חודש לזמן-מה את כל הבגדים המכובסים שעומדים ללבוש במשך תשעת הימים¹⁷]. בעלי הברית: המוהל, הסנדק, והוריה-הבן, מותרים ללבוש לבנים ובגדי שבת.

ואסור לרחוץ כל גופו לתענוג אפילו בצונן, ולרפואה ולצורך מצווה [וכן המצטער מפני החום והזיעה¹⁸] – מותר. אסור לאכול בשר

(8) "לדעת את המעשה אשר יעשו, כל זמן ששמיח צדקנו עדיין לא בא" – עפ"י התוועדות תשמ"ח ח"ד עמ' 91, 78 (מוגה), 108.
 בלקוטי-שיחות כרך ד עמ' 265 מזכיר גם את לימוד ספר הזהר, והסברות בתורת החסידות. כן מזכיר שם אודות הוספה גם בקו התפילה – בעבודתה באיכות, וכן באמירת תהילים עכ"פ מזמור אחד נוסף בכל יום. ומעורר ע"ז גם בכרך כח עמ' 286 הע' 60, ושי"נ.
 (9) ספר-השיחות תשי"ח ח"ב עמ' 578.
 (10) ספר-השיחות תשמ"ט ח"ב עמ' 606.
 (11) ספר-השיחות תשי"ח ח"ב עמ' 579 והערה 186.
 (12) התוועדות תשמ"ט ח"ד עמ' 38 הלשון "ימקצת במסכת תמיד".
 (13) ופעם אחת מצאנו שהורה הרבי ללמוד בנוסף לכך גם "הלכות הקורבנות" (שיחת מוצש"ק פי' דברים תש"ט, הנחת התי' בלתי מוגה ככיו' וס"א).
 (14) לקוטי-שיחות ח"ב עמ' 265. ובפרט בצדקת מקדש מעט – בתיכ"ו ובתי מדרש (ישיבות וכו'), לקו"ש כח עמ' 287. וראה שחי"ש תשי"א ח"ב עמ' 733.

כיוון ש"שכינה עמהם", אפשר לשוב ולעלות מהגלות - "מסעיהם למוצאיהם"

"הילוך" מורה על הליכה בדרך הרגיל, ממדרגה למדרגה, מה- שאין-כן "נסיעה" פירושה העתקה ממקום אחד למקום חדש, לגמרי □ לכן נקרא זמן הגלות "נסיעה", כי זה מצב הפני לגמרי, מן הקצה אל הקצה, מגילוי האלוקות שדיה בזמן בית-המקדש □ משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

א. בפרשת השבוע לומדים אודות המסעות – "אלה מסעי בני ישראל גו' – "מסעי" דייקא, לשון נסיעה, ולא לשון הליכה. ויש לבאר הפרש בין הילוך לנסיעה: הילוך – מורה על הליכה בדרך הרגיל, ממדרגה למדרגה. הוא הגיע אמנם למקום חדש, אבל גם המקום החדש יש לו עדיין איזה שייכות למקום הראשון; אבל נסיעה פירושה – העתקה למקום חדש לגמרי, היינו, שצריך להסיע ולהעתיק את עצמו לגמרי מהמקום הקודם למקום חדש, והעתקה זו נקראת בשם נסיעה. וזהו גם מה שכתוב² "ויסע משה את בני ישראל מים סוף", לשון נסיעה דייקא – לפי שבני-ישראל היו עסוקים בביות הים, והיה צורך לנתק אותם משם כדי שישעו הלאה³.

וכמו-כן מצינו בתלמוד בירושלמי הלשון "הסיע דעתו", שפירושו⁴ כמו הלשון "הסיע דעתו" שבתלמוד בבלי – כי, "היסח הדעת" הוא כשהאדם עוקר ומנתק את דעתו ומחשבתו לעניין אחר לגמרי. וכמו דין היסח הדעת גבי תפילין, ש"אינו נקרא היסח הדעת אלא כשעומד בשחוק או קלות ראש... אבל כשעומד ביראה ומתעסק בצרכיו... ואין דעתו על התפילין ממש, אין זה נקרא היסח הדעת"⁵.

– שהרי ברורות שעברו היו הולכין בתפילין כל היום⁶, ואי-אפשר שתהיה דעתו על התפילין ממש במשך כל היום. וגם בימינו הרי מתפללים ולומדים תורה בתפילין, ואי-אפשר שבשעת התפילה והלימוד תהיה דעתו על תפילין ממש (ועל-דרך המבואר בתינא⁷

(5) פני משה שם.
 (6) שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס כח.
 (7) ראה רמב"ם הל' תפילין פי"ד כ"ה.
 (8) פמ"א (נח, ב).

(1) ר"פ מסעי.
 (2) בשלח טו, כב.
 (3) ראה תנחומא (באבער) בשלח טז. הובא בפרש"י עה"פ.
 (4) ברכות ספ"ו. פי"ז ה"ד. ועוד.

שהכוונה לשמה צריכה להיות רק "קודם שיחיל ללמוד", כי בשעת הלימוד עצמו צריך להיות שקוע בהלימוד גופא, ולא בכוונה לשמה, ומכל-מקום, אין זה נקרא היסח הדעת מתפילין –

כי, "היסח הדעת" פירושו שעוקר מחשבתו לגמרי מהתפילין שעניינם "שיעבוד המוח והלב", שזהו דווקא "כשעומד בשחוק או קלות ראש", היפך שיעבוד המוח והלב. וכיוון ש"היסח הדעת" הוא עקירת הדעת לעניין הפכי דווקא – לכן נקרא בירושלמי בשם "הפיע דעתו", מלשון נסיעה, המורה על העקירה ממקומו הקודם.⁹

והנה, זמן הגלות נקרא בשם נסיעה, כפי שמצינו הלשון גבי גלות השכינה: "עשרה מסעות נסעה שכינה"¹⁰ – לפי שזמן הגלות לגבי זמן הבית הוא ריחוק הערך לגמרי, עד שהוא כמו עניין הפכי ממש:

מהעניינים המיוחדים בזמן שבית המקדש היה קיים – שבקודש-הקדשים היה הארון, עליו אמרו¹¹ "מקום הארון אינו מן המידה", שהם שני הפכים בנושא אחד, שהאפשרות לכך היא רק מצד העניין ד"נמנע הנמנעות" דווקא¹². דהנה, ישנו האור האלקי המלוּבש בטבע, בדברים גשמיים, ויש בחינת האלוּקות שלמעלה מהתהוות, אבל למעלה יותר הוא העניין ד"נמנע הנמנעות" – שעל זה אמרו אפילו חוקרי ישראל ש"יש לנמנעות טבע קיים", אלא שבקבלה וחסידות מבואר שאינו כן, אלא עצמותו יתברך הוא "נמנע הנמנעות".

ועניין זה היה בגילוי בקודש-הקדשים. וזהו גם מה שכתוב¹³ "והתפללו אליך דרך ארצם", ש"העומד בחוץ-לארץ יחזיר פניו כנגד ארץ-ישראל... עומד בארץ-ישראל יחזיר פניו כנגד ירושלים... עומד בירושלים יחזיר פניו למקדש... עומד אחורי המקדש... יחזיר פניו... כנגד בית קודש-הקדשים"¹⁴ – שקודש-הקדשים הוא השער, "זה שער השמים"¹⁵, שדרכו עוברת כל התפילות, כולל גם התפילות על צרכים גשמיים – כי, מצד העניין ד"נמנע הנמנעות", אפשר להיות החיבור בין גשמיות ורוחניות.

והעניין בזה – שבקודש-הקדשים היה גילוי העצמות כמו שהוא, כפי שהקב"ה הוא בעצמותו ממש.

ולהעיר, שאף-על-פי שאסור לראות את המלך כשהוא ערום¹⁶, הרי האיסור הוא רק על הרואה את המלך, דאסור לאיש וד לראות את המלך אלא על-ידי לבושים דווקא, אבל לגבי המלך עצמו, הרי יש אצלו מעמד ומצב כפי שהוא ערום – וזוהי דרגת גילוי האלוּקות שבקודש-הקדשים.

וכידוע בעניין הייחודים העליונים – שהם עניינים נעלים ביותר, ולכן גם למטה הוא עניין נעלה¹⁷ (אלא שישנם אופנים שהיחוד העליון אינו יכול להתגלות למטה, ש"לכן נאסרו כל העריות שלא לעשות כדוגמת הייחוד שבאצילות למטה, כי הרי למטה אי-אפשר להעשות היחוד הזה כו"¹⁸) – שעיקר עניין הייחוד הוא בבית-המקדש¹⁹ בהיכל קודש-הקדשים²⁰, ששם הוא המשכת העצמות ממש.

(16) ויצא כה"ו.
(17) סנהדרין כב, א (במשנה).
(18) ראה תו"א מג"א צב"ד.
(19) סהמ"צ להצ"צ מצוות ערותו אשתו (דרמ"צ ל, א).
(20) ולהעיר שבבית"מ לא נראה זבוב כו' (אבות פ"ה מ"ח), ועד"ו מצינו (נדר"י, רע"א) שגדולי ישראל היו מגרשים הזבובים שלא יהיו בעת הייחוד.
(21) ראה אוה"ת במדבר עמ' יג. וראה גם סה"מ

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

שבת-קודש פרשת מטות-מסעי* מסיימים כנדפס: "כאשר דיבר לכם" (א,יא)'.
כ"ו בתמוז – מברכים החודש מנחם-אב

יום שלישי

כ"ט בתמוז, ערב ראש-חודש

השכם בבוקר – אמירת תהילים בציבור. אחר-כך לומדים כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר-כך – התפילה. גם העולה לתורה אומר "חזק, חזק ונתחזק". הפטרה: "שמעו... אלוקיך יהודה. אם תשוב... ובו יתהללו" (ירמיה ב, ד-כ); ד, א-ב).² המולד: אור ליום שלישי שעה 2:59 ו-3 חלקים.

מברכים החודש: ראש חודש מנחם-אב ביום הרביעי. אין אומרים 'אב הרחמים'.
אחר התפילה – התוועדות בבית-הכנסת, כנהוג; ובפרט שהיא 'שבת חזק'.³

פרקי אבות – פרק ב.

יום ראשון

כ"ז בתמוז

בשיעור חומש היומי דשיעורי חת"ת,
שחרית: יעלה ויבוא. חצי הלל. ואברהם זקן

יום רביעי

א' במנחם-אב, ראש-חודש

מנהגי ראש-חודש.

לפני תפילת ערבית טופחים על השולחן כדי להזכיר לקהל לומר 'יעלה ויבוא'.
שחרית: יעלה ויבוא. חצי הלל. ואברהם זקן

אדמו"ר נשיא דורנו שבע-רצון מזה. וראה בזכרונות הבעל-קורא בבית-חינו, הרה"ח ר"מ שוסטרמאן ע"ה (ילמען יידעו... בניס יוולדו, ארה"ק תשנ"ו, עמ' 138), המספר שהוא שהנהיג זאת וכיצד הפסיק לנהוג כך.
(5) יתר על הנהוג בכל ערב-ראש חודש (המנהג, ביהוועדויות תשמ"ו ח"ג ס"ע 593).
(6) "על-פי פסק-דין שיויע אוי"ח ס"י תקע"א סי"ג".
(7) מתוך: פתח-דבר להלכות בית הבחירה להרמב"ם עם חידושים וביאורים של הרבי (הוצאת קה"ת, מוצש"ק מברכים מני"א, תשמ"ו, ברקולין נ"י).
(8) לקוטי שיחות כרך כד עמ' 266. ולהעיר שנשים חייבות במצות בניין ביהמ"ק (הל' בית הבחירה פי"א הי"ב), ושהערה זו שייכת להספות שהורה הרבי בכל העניינים מייז בתמוז ואילך.

החומש לקריאת-התורה

בנוגע להאמור ב'התקשרות' גיליון תסט עמ' 18 בדבר השימוש בחומשים לעניין דיוק ומנהגי קריאת התורה:

שלח לנו הרה"ג הרה"ח ר' שלום-דובער שי' חייקין, רב קהילת חב"ד-ליובאוויטש בקליבלנד, אהיו, צילום מדף-השער של החומש [הוצאת 'היברו פאבלישינג קומפני', נ.י., חש"ד, פורמט גדול, חומש, תרגום ורש"י בלבד – אחד הסוגים שהו"ל שם, עם תרגום המילים הלועזיות שברש"י לאידיש, כי ישנם סוגים השונים ממש"כ להלן], שכאשר הרה"ח ר' מרדכי שוסטרמאן ע"ה היה קורא בתורה, היה הגבאי הרה"ח ר' יוחנן גורדון ע"ה מעיין [על-מנת לתקן במקום הצורך] בחומש זה. הוא הוחזק למדוייק, וכן במקומות ההפסקה בין העליות לתורה נהגו כפי שכתוב בחומש זה, לדוגמא בפרשת נשא: התחלת 'שני' (ד, כט) ושביעי (ז, פד). על החומש היה

כתוב, שכל מי שיבוא החומש לידו, מתבקש להחזירו לשולחן הקריאה ב-770.

ומוסיף ר' יוסף-יצחק איידלמן שראה פעם חומש זה אצל הר"ר מרדכי שוסטרמן, וקרא לו "ברדיטשובר חומש". גודלו מתאים לחומשים הנפוצים הגדולים שלנו, חמשה חומשי תורה בכרך אחד, אלא שהאותיות קצת שונות, זאת אומרת שהוא דפוס אחר מהרגיל היום. ואולי – הוא דפוס צילום מדפוס ברדיטשוב.

אמנם, לאחרי חורבן בית-המקדש, הרי "עשרה מסעות נסעה שכינה", לשון נסיעה דווקא – לפי שזמן הגלות הוא מצב הפכי לגמרי, מן הקצה אל הקצה: לא זו בלבד שבזמן הגלות אין הגילוי

קודש-הקדשים הוא השער שדרכו עוברות כל התפילות, כולל גם התפילות על צרכים גשמיים, כי מצד "נמנע הנמנעות" אפשר לחבר גשמיות ורוחניות

ד"נמנע הנמנעות", ולא רק שאין גילוי האלוקות שלמעלה מהתלבשות בעולם, אלא אין אפילו גם גילוי האלוקות המלוכש בטבע, ועד שאפשר לטעות שהטבע מתנהג מעצמו.

ולא זו בלבד שאין רואים בעיני בשר שהכל הוא אלוקות, אלא שעניין זה אינו מתגלה אפילו בבחינת השגה, עד שאפשר לשכוח על זה לגמרי. ועל-דרך המבואר²⁴ בעניין תקיעת שופר על-פי משל מבין המלך שתעה ונתרחק ביותר עד ששכח שהוא בן מלך, ושכח את השפה המדוברת בחצר המלך, ובמשך הזמן נתרחק יותר ויותר עד ששכח לגמרי לשון בני-אדם, והעצה היחידה היתה לצעוק בקול פשוט! ומצד ריחוק הערך של זמן הגלות לגבי זמן הבית – נקראת הגלות בשם "נסיעה".

ג. וכמו כן נקראת ירידת הנשמה בגוף בלשון "נסיעה" – "נסעה וירדה", לפי שמצב הנשמה בהיותה למטה מלוכשת בגוף הוא באין ערוך כלל לגבי מצבה כפי שהיתה למעלה: הנשמה למעלה עומדת בביטול לאלוקות, כמו שכתוב²⁵ "חי הוי' אלוקי ישראל אשר

"נר הוי' נשמת אדם", ומצד עניינים שונים יכול להיות שגם הנשמה "ידעך" ויכבה רח"ל, היפך לגמרי מעניין הנר והאור.

ועל-דרך מה שכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע²⁶ לעניין הניצוצות שבג' קליפות הטמאות, שזהו על-דרך העניין ד"חתיכה עצמה נעשה נבילה", והיינו, דעם היות שמצד עצמו הרי זה דבר מותר, חלב כשר, וכן כשר שנשחט והורח ונמלח כדין, מכל-מקום, מצד מעשה אנוש ותחבולותיו הרי חתיכת ההיתר עצמה נעשית נבילה. ועל-דרך זה בעניין "נר הוי' נשמת אדם", שמצד מעשה אנוש ותחבולותיו יכול להיות מעמד ומצב ד"נר רשעים ידעך".

ד. ועל זה נאמר "מוצאיהם למסעיהם גו' ואלה מסעיהם למוצאיהם": אף-על-פי שעניין הגלות, ועניין ירידת הנשמה בגוף, הוא-עניין של ירידה גדולה ביותר, עד שנקראת בשם "נסיעה" כנ"ל, מכל-מקום, ישנו העניין ד"מוצאיהם למסעיהם", היינו, ש"מוצאיהם", בחינת האלוקות (וכן דהנשמה) שלמעלה מהגלות, ישנו גם ב"מסעיהם", בה"מסעות"

24 משלי יג, ט. איוב כא, יז. וראה שערי-אורה שער התוכחה לה, ב, לו, א.
25 משלי כ, ז.
26 ד"ה ויגדלו הנערים תרס"ה (סה"מ תרס"ה) ריש עמ' קד.

מלוקט ח"ב עמ' קסט.
22 ראה המשך וככה תרל"ז פרק עמ'.
23 מלכים-א יז, א. ועוד. וראה גם שיחת ח"י תמוז ס"ב (תר"מ ח"ט עמ' 70), וש"נ.

של הגלות; ובכוח זה אפשר להיות העלייה מ"מסעיהם" – גלות – ל"מוצאיהם", ואלה מסעיהם למוצאיהם²⁷. והעניין בזה:

בנוגע לזמן הגלות – אמרו רז"ל²⁸ "גלו לבל כו' לאדום שכינה עמהם".

וכן הוא בנוגע לירידת הנשמה בגוף – כידוע פתגם אדמו"ר הזקן²⁹ ש"יהודי אינו רוצה ואינו יכול להיות נפרד מאלוקות", שזהו מצד שם מ"ה שבנפש וזהו שאמרו חז"ל "אין אדם עובר עבירה אלא-אם-כן נכנס בו רוח שטות³⁰", ו"איזהו שוטה המאבד מ"ה שנותנים לו"³¹ – שהאפשרות לעבור עבירה היא רק כאשר נאבד ונתעלם שם מ"ה שבנפש.

(27) ראה לקו"ת פרשתנו (מסעי) צב.א. צג.ד, ואילך.
(28) ספרי טוף פרשתנו (מסעי). וראה מגילה כט.א.
(31) חגיגה ד, רע"א. וראה לקו"ת שם צא, סע"ג. ובכ"מ.

אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך

רבן יוחנן בן זכאי קיבל מהלל ומשמאי. הוא היה אומר, אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך, כי לכך נוצרת (פרק ב, משנה ח)

פירש רבינו עובדיה מברטנורא: אל תחזיק טובה לעצמך – לומר הרבה תורה למדתי. ולפי שהוא [רבי יוחנן בן זכאי] לא הניח לא מקרא ולא משנה הלכה ואגדה שלא למד [סוכה כ"ח ע"א ב"ב קל"ד ע"א], היה אומר כן.

פירש פ"ק אדמו"ר: אנו רואים שרבן יוחנן בן זכאי אומר דבר אחד בלבד, ולעומתו, כל אחד מחמשת תלמידיו אמר [להלן במשניות הבאות] שלושה דברים. בטעם הדבר יש לומר, שאצל רבן יוחנן בן זכאי היו כל הדברים של כל תלמידיו (שקיבלום ממנו) בהתכללות, בנקודה אחת, ואצל חמשת תלמידיו נפרטו לחמשה דברים כלליים, וכל אחד כלול משלושה.

גם יש לומר, שבמאמר זה נרמזות שלוש הוראות נפרדות. "אם למדת תורה הרבה" – הוראה זו מכוונת לבעל-עסק, שמצד מיילי דחסידותא עליו להוסיף ולהרבות בלימוד התורה, יותר מכפי החיוב על-פי הלכות תלמוד-תורה. והוספה זו חייבת להיות בבחינת "בלי גבול", ללא הגבלות, שהרי ריבוי אמיתי ("הרבה") הוא – בלי גבול. והעניין של "בלי גבול" שייך רק בתורה, ולא בקיום המצוות: החיוב של תלמוד תורה הוא בלי הגבלות, ובלשון הרמב"ם "כל איש ישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר כו'", וכמו כן (בזמן) החיוב הוא תמידי; מה-שאי-כן במצוות, כל מצווה יש לה הגבלה (לזמן או מקום מסויים, וכיוצא בזה).

"אל תחזיק טובה לעצמך" – מאחר שלמד תורה הרבה, ועל-ידי לימוד התורה מתאחד האדם עם התורה ב"יחוד נפלא", נהפכה כל מציאותו למציאות-של-תורה. ולכן אומר התנא שאף-על-פי-כן לא יתגאה בכך. (גם יש לומר: אל יעלה על דעתך שביכולתך להצליח בלימוד בעצמך, ללא חבר. וכמאמר רז"ל: "הווי גולה למקום תורה, ואל תאמר שהיא תבוא אחרוך, שחבריך יקיימוה בידך").

"כי לכך נוצרת" – מכיוון שהגיע אדם לדרגה זו (שכל מציאותו היא תורה) עלול הוא לחשוב שכבר מיילא תפקידו בעולם, ואינו חייב להתייגע על כך בלימוד מאכן ולהבא. לכן אמר "כי לכך נוצרת" – היום נבראת ונוצרת (עם הבריאה כולה) מחדש, וניתן לך עוד יום לחיות, וכוונת הבריאה היא "בשביל התורה ובשביל ישראל", ואם כן עליך להמשיך בלימוד התורה ביתר שאת ויתר עוז, ולהתעלות בתורה בעילוי אחר עילוי.

ועניין זה שייך לבעל המאמר – רבן יוחנן בן זכאי: כל עניינו של רבן יוחנן בן זכאי (לאחר שנקרא "רבן") היה לימוד התורה. וכמאמר רז"ל "ארבעים שנה עסק בפרקמטיא, ארבעים שנה למד וארבעים שנה לימד", ו"לא הלך ארבע אמות בלי תורה כו'", ו"לא קדמו אדם בבית-המדרש", ובשעת החורבן דאג שתתקיים תורה בישראל ובקש "תן לי יבנה והכמיה". ולכן לו נאה ולו יאה לתבוע להרבות בלימוד התורה.

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת תזריע-מצורע תש"ז – בלתי מוגה; ביאורים לפרקי אבות חלק א (א"ה) עמ' 102-104)

ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד (לבא)

מובא בספרים שבשטים אלו חיבבו את המן ולא אכלו מאכלים אחרים, ומשום שלא שחטו את צאנם, היה להם מקנה רב. הן חיבת המן והן העדפת עבר הירדן נבעו מאותה נקודה – שאיפת בני ראובן ובני גד להתרחק מהעולם. המן היה לחם מן השמים ולא תולדה של חרישה וזריעה; גם עבר הירדן היה "מקום מקנה", מנותק משאון העיר ומענייני המעשה.

(לקוטי שיחות כרך ט עמ' 18)

פרשת "מסעי"

ההוראה משם הפרשה, "מסעי", בעבודת ה':

כל יהודי, מקטן ועד גדול, חייב "לנסוע" ולהתעלות תמיד בעבודתו מחיל אל חיל; הקטן מסוגל לכך והגדול חייב בכך. ו"מסעי" בלשון רבים – רמז לעליית הנפש והגוף, שכן על האדם לחנך ולזכך גם את גופו הגשמי.

וכפי שמסופר על הרבי הרש"ב, שפעם שאלו אותו למקורה של הנהגה מסויימת שלו, וענה שאינו זוכר כעת את המקור, אך בטוח הוא שיש לזה מקור, שכן הוא חינוך ולימד את גופו לעשות מה שצריכים לעשות אך ורק על-פי השולחן-ערוך.

(משיחות שבת-קודש פרשת מטות-מסעי תשל"ב ושבת-קודש פרשת מסעי תשד"מ)

אלה מסעי בני ישראל (לגא)

כאן ישננו, כאן הוקרנו, כאן חששת את ראשך (רש"י)

מסעות בני ישראל במדבר רומזים לירידת הנשמה לעולם-הזה, שבו עומדת הנשמה במאבק תמידי בין הטוב להרע. רש"י מצביע כאן על שלושה דברים היוצרים את האפשרות לבחירה חופשית בין טוב לרע.

"ישננו" – שינה (שבה מסתלקת הנשמה מהגוף) רומזת על צמצום והסתר פנים, המאפשרים בחירה ברע.

"הוקרנו" – דהיינו "צינון" הגבורות בבחינת "שיתף עמו מידת הרחמים", דבר המאפשר את הבחירה בטוב.

"חששת את ראשך" – היינו השכל של הנפש הבהמית, ה"לעומת זה" של השכל דנפש האלוקית. העובדה שהנפש הבהמית היא לא רק בעלת מידות אלא גם בעלת שכל, מעמידה אותה "כשווה מול שווה" עם עם הנפש האלוקית, וכך מתאפשרת בחירה חופשית ביניהן.

(לקוטי שיחות כרך יח עמ' 390)

רב החובל - אחרון לעזוב הספינה

"עריקים מחזית הקרב", "ניסה מן המערכה" ו"כמו קברניט שנוטש ספינה בעת סערה" – הם מקצת הביטויים שנקט הרבי כלפי העוזבים את תפקידיהם הציבוריים משיקולים אישיים □ מגדולי תורה ורבנים ביקש הרבי שלא לעזוב את משרותיהם הרוחנית, ממנהיגים דרש לא להתפטר, ומאנשי צבא ובעלי אחריות לסוגיהם דרש להוסיף ולעמוד על משמרתם □ "מקומך אל תנח"

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

באנגלית (משנת תשל"ו; פורסם ב'כפר חב"ד' גיליון 1008 עמ' 9) למורה בצפת:

ולשאלתך מדוע כמה אישים חשובים נשארים בחוץ-לארץ כאשר יש כל כך הרבה שצריך להיעשות בארץ-ישראל – נראה שאינך שם לב לעובדה שיש מצבים שבהם אנשים יכולים להשיג יותר למען ארץ-ישראל מבחוץ, מאשר בתוך המדינה – בנוסף למילוי חובתם לעזור לשימור חיי היהדות בחוץ-לארץ.

לפי הניתוח האחרון, רוב היהודים חיים בתפוצות, ואלמלא העזרה הרוחנית, הכלכלית והפוליטית שלהם לארץ-ישראל בכל הרמות, הדברים בארץ הקודש היו בוודאי קשים יותר...

הרבי מסיים את מכתבו וכותב כי כמו בכל מצב יש לבחון כל דבר על-פי ההלכה ("וגם כאן התורה היא המדריך האמיתי").

"בכמה מקרים מציל את הספינה"

בי"ד במרחשון תשל"ל כותב הרבי מכתב מאלף לאחד הרבנים בחו"ל:

...להקא-סלקא-דעתך לנסוע ממחנה הטהור – בוודאי אין זה אלא בגדר קא-סלקא-דעתך בעלמא, שהרי ראינו ורואים במוחש שבתקופתנו, ובפרט ביבשת אמריקה (הצפונית וביתר שאת – הדרומית) – כל רב ומדריך רוחני המעתיק

ירועה שיטתו של הרבי נגד נטישת תפקידים מצד בעלי השפעה ציבורית. ברוב המקרים ראה הרבי בעזיבת משרה ציבורית משום "בריחה מהמערכה". בהתאם לכך פעל רבות בקרב רבנים ומנהיגים לבל יעזבו את מקומותיהם וקהילותיהם.

"לאחרי בקשת הסליחה כדרוש וכו'" – מקדים הרבי לפנייה אל אחד מגדולי רבני ארצות-הברית (ככ"ג באדר ראשון תשל"ג) – "נצטערתי וכו' להעובדה אשר גם כבוד תורתו נצטרף לאלה שנטשו את המערכה של מלחמת הקיום היהודי של הנוער דבני-ישראל אשר בארצות-הברית (עניי עירך, ופיקוח-נפש)".

בהמשך דבריו מוסיף הרבי ומסביר כי קשה למנהיג להשפיע על קהילתו הקודמת מארץ אחרת ("ופשיטא שאינה דומה כלל וכלל ההשפעה בריחוק מקום"). הרבי מסיים את מכתבו כי התלבט רבות אם לכתוב על כך אם לאו, אך הגיע למסקנה ש"אסורה השתיקה בכגון זה", ולכן כתב לפחות בקצרה (המכתב בשלמותו פורסם בגיליון קד של התקשרות).

שימור חיי היהדות בחו"ל

ראוי לצטט כאן קטע ממכתבו של הרבי

פרשת מטות-מסעי

איש כי ידור נדר לה' (ל,ג)

האומר פירות אלו עליי קורבן... הרי אלו אסורין עליו, מפני שאפשר שיידור אדם קורבן ויעשה בהמה שהיתה חול קורבן ותאסר. אבל האומר פירות אלו עליי... כבשר חזיר... אין כאן נדר, שאי-אפשר שיעשה דבר שאינו בשר חזיר כבשר חזיר (רמב"ם הלכות נדרים פ"א)

האומר פירות אלו עליי קורבן מעלה את הפירות לשורשם, שהוא נעלה יותר משורש האדם (על-פי הכלל "כל הגבוה יותר יורד למטה יותר"), ולכן הם נחשבים כקודשים לגביו. אבל האומר פירות אלו עליי כבשר חזיר, אין כאן נדר, שכן אין בידו הכוח להורידם מהיתר לאיסור.

(אור-התורה במדבר עמי אישכו)

לתת נקמת ה' במדיין (לא,ג)

שהעומד כנגד ישראל כאילו עומד כנגד הקב"ה (רש"י)

זא ולמד כמה גדולה חיבתן של ישראל לפני המקום. שהרי מדובר בנקמתם של אלו שמתו (אם במגפה, אם באמצעות דייני ישראל) בעוון בנות מדיין ובעוון עבודה-זרה; ועל יהודים אלו אומר הכתוב שהעומד כנגדם כעומד נגד הקב"ה!

(שיחת שבת פרשת מטות תשל"ד)

לכל מטות ישראל תשלחו לצבא (לא,ד)

לרבות שבט לוי (רש"י)

"מדיין", מלשון מרון ומריבה, מורה על מחלוקת ופירוד לבנות. לכן השתתף במלחמה זו גם שבט לוי, שעניינם התחברות ואחדות (לוי מלשון "הפעם יילוה אישי אליי").

(לקוטי-שיחות כרך כג עמ' 210)

כל הורג נפש וכל נוגע בחלל תתחטאו (לא,ט)

הכלי מטמא אדם בחיבורי המת כאילו נוגע במת עצמו (רש"י)

אף בנוגע לטהרה וקדושה כך: מי שדבק בתלמידי-חכמים "מעלה עליו הכתוב כאילו נדבק בשכינה ממש" (כתובות קיא). ומרובה מידה טובה ממידת פורענות, שכן אין אדם נטמא מהמת אלא בנגיעה ישירה (דהיינו נגיעה בחרב ("חיבורי המת") ולא "נגיעה" באמצעות חץ); ואילו בצד הקדושה די גם בדבקות "רחוקה" בתלמידי-חכמים, כמאמר רז"ל (כתובות שם) "כל המשיא בתו לתלמידי-חכם והעושה פרקמטיא לתלמידי-חכם והמהנה תלמידי-חכם מנכסיו כאילו מידבק בשכינה".

(לקוטי-שיחות, מטות תשד"מ)

יהודית בני-יורק (כפר חב"ד' גיליון 1023 עמ' 12):

אני מקווה שלא תיפגע מההערה שלי שהמחשבה על התפטרות שאתה מזכיר את קיומה במכתבך היא בוודאי לא פיתרון. לותר על אחריות ציבורית במקרה חירום, יהיה כמו קברניט שנוטש ספינה בעת סערה. כפי שברור מתוך מכתבך, אתה מודע במידה מלאה לכך שטובתה של הקהילה מוטלת על כף המאזניים, ולגבי מנהיג ציבורי כמון אין כל צורך להרחיב בנקודה זו, רק מבפנים אדם יכול להשיג משהו, וזכות הרבים עומדת לו באופן מתמיד לקבל סיוע מלמעלה.

עזיבתו תגרום גירעון

מכתב ארוך ומעניין כתב הרבי בפורים קטן תשי"ד לראשי קהילת אנטוורפן בבלגיה, אשר בקשו מהרבי להשפיע על הרה"ג רבי חיים קרויווורטה, ששימש ראש בית-המדרש לתורה בשיקאגו – להיענות לפנייתם ולשמש רב לעדתם.

כותב להם הרבי:

המצב הוא שמעמדו של הרב המדובר במוסד בית-המדרש לתורה בשיקאגו הוא עמוד התווך וקיים חשש גדול שעזיבתו את המקום תגרום גירעון גדול ביראת-שמים, מה גם שמוסד זה הינו בעל השפעה ברחבי ארצות-הברית כולה.

הרבי קובע אפוא:

והשאלה היא אם ראוי לו לעזוב משמרתו, הנה איני רואה כל ספק, שהוא הדבר היפך חובתו ואי-אפשר לעשות כן.

עניי עירך קודמים

כשרב מסיים ביקש לעזוב את קהילתו בנימוק כי אינו יכול לוותר על מצוות ישיבת ארץ-ישראל וכתב על-כך לרבי, השיב לו הרבי (י"ב בכסלו תשכ"ב אגרות-קודש כרך כב עמ' מ-מא):

כותב על-דבר מצוה פלונית שפשוט (גם ממכתבו) שיש בזה מחלוקת אם היא דאורייתא או דרבנן או וכי – אבל מה שכן פשוט ולכל הדיעות

מקהילתו – הרי זה מפקר (במובן רוחני ונפשי) כמה וכמה משפחות מקהילתו, שהושפעו ממנו באופן ישר או על-כל-פנים בעקיפין (על-ידי ששומעים משכן וכיוצא בזה), והרי זה בדוגמת רב החובל דיבוריו וכיוצא בזה). והרי זה בדוגמת רב החובל של ספינה הנמצאת בלב ים וועף ונוטש אותה ובורח לנפשו, וכשמוסר כליותיו מתעורר מנסה להרגיע את עצמו באמתלא שאין בידו לעשות רבות, שיניח מי שהוא במקומו, שנפשו חשה בתורה דווקא במקום אחר וכיוצא בזה; והמקובל בכל עמי הארץ ועל-אחת-כמה וכמה שהוא הוראת תורתנו הקדושה שרב החובל הוא הוא האחרון לעזיבת הספינה. וגם-זה רואים במוחש שהידיעה שכן צריך להיות – מעוררת כוחות פנימים ונעלמים של רב החובל ובכמה וכמה מקרים מציל את הספינה על כל הנמצאים בה ומביאים לחוף בטוח. והנמשל פשוט ואת כבוד-תורתו הסליחה.

"כליכך הרבה אנשים ברוח"

הנה דברים חריפים שכותב הרבי ליליד ארצות-הברית תושב ירושלים (בתרגום חופשי מאנגלית ב'כפר חב"ד' גיליון 1026 עמ' 12):

כל כך הרבה אנשים אכן ברוח מארצות-הברית ומדינות אחרות, בשעה שהיו צריכים להישאר שם, בקו הראשון של הקרב על ההישרדות של העם היהודי. לפיכך, העזיבה שלהם הביאה להידרדרות חמורה של היהדות בעריהם ובקהילותיהם... אני מחשיב אותם לעריקים מחזית הקרב... זה עשוי להיראות כביקורת קשה יותר מדי אבל למרבה הצער זה משקף את המציאות של המצב.

התפטרות אינה פיתרון

בי"ט בכסלו תשל"א אומר הרבי:

זה כמה וכמה שנים שבקשתי והתחננתי לפני ראשי עסקני העלייה שבתעמולתם לעלייה מחוץ-לארץ לא יתחילו ברבנים וכי' שבעליית הניל מתמוטטת כל הקהילה וכו'... ולא עוד אלא כשהרבנים העריקים מהקהילות שלהם עולים לארץ-הקודש תבנה ותכונן יראי שמים שבאקת"ו נותנים להם ישר כוח וכי' וכו'.

באותה שנה כותב הרבי למנהיג קהילה

ניצוצי רבי

שחסרה לכולנו?... בכבוד רב ואיחולי אריכות ימים ושנים טובות."

בפתח מכתב התשובה כותב לו הרבי (בסגנונו המקובל): "ובטח למותר להדגיש על הכרח הנהגה... מתאימה להוראת תורתנו... הדרך לקבלת הברכה בהמצטרך להאדם". אך לאחר מכן מוסיף הרבי שורה מיוחדת: "ובמיוחד שדר בארץ-הקודש אשר תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה". לאחר מכן באה חתימת יד קודשו. אחרי החתימה מופיעות השורות הבאות:

במענה לכתבו אודות מקום דירת עסקני ציבור, מובן על-פי תורה שצריכים לדור במקום שיכולים לעשות המקסימום שלהם לטובת הציבור. וגם אלה ש(מסיבות) הנהגתם לאו דווקא על-פי תורה – הכתוב לעיל בתוקפו הוא, כיוון שזהו גם מצד אנושיות הכי פשוטה.

מר יקיר זכה לבקר במהלך חלוקת השטרות

לצדקה אצל הרבי ביום כ' בסיוון תש"א (הוצג בפני הרבי כאורח הדינר של מוסדות חב"ד בקריית-מוצקין – על-ידי השליח הרב משה שיחי' אירכמן) ושוב העלה את עניין ביקור הרבי בארץ-ישראל. דברי התשובה של הרבי אליו פורסמו ב'זורע צדקות מצמיח ישועות' עמ' 39-40.

המכתב נמסר לפירסום על-ידי אחותו, מרת מ. פנטון, חברת מועצת עיריית ירושלים, לעילוי נשמת אחיה שנפטר בט"ו בתמוז תשס"ב.

יצויין כי התייחסויותיו הרבות והמגוונות של הרבי לשאלה זו מופיעות במקומות רבים ומרוכזות במקומות הבאים: היכל מנחם' כרך ב עמ' קיז; 'מקדש מלך' כרך ב' עמ' 440-442; 'התקשרות' גיליונות ת (עמ' 8-10), תיב (עמ' 15), תכא (עמ' 12); שיחת שבת-קודש פרשת דברים תש"ל (בלתי מוגה).

מינוי ל"התקשרות"

ניתן לקבל את גיליון "התקשרות" שירות הביטה באמצעות הדואר.

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים).
מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים).

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:
"התקשרות", מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר חב"ד 72915

ניצוצי רבי

כאן כל מה שהיה יכול לעשות להזקק היהדות כאן! ועניי עירך קודמין – לכל הדעות!!

אולי יש אפשרות לחזור...

גדול רבני מרוקו, רבי רפאל ברוך טולידאנו, שעמד בקשרים הדוקים עם הרבי, עזב בשנת תשכ"ג את מרוקו ושהה באנגליה. באותם ימים קיבל מהרבי איגרת (הנפתחת בשורת תוארים ארוכה) ובה נאמר, בין השאר (אגרות-קודש כרך כב עמ' תסח):

...הגעני יקרת אגרתו ונודעתי ממנה אשר לעת עתה נמצא במדינת אנגליה. ואחרי בקשת סליחתו רבה, מוכרחני להביע צערי על שהעתיק כבוד הדרת גאונו מצאן מרעיתו בעירו מקנאס והמדינה, אשר אף כפי השמועה, מפני גילו – יאריך השם יתברך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים – אפשר שאין משרה רשמית על שכמו, אבל הרי בוודאי ובוודאי כמה דרכים הם לחיזוק התורה והמצווה גם בלי משרה רשמית. וכפי המצב בעירו ובמדינתו, ומי כמוהו מכיר במצב יותר, הרי השפעת כבוד הדרת גאונו שם נחוצה ביותר וביותר.

הרבי אינו אומר נואש גם משכבר נעשה המעשה ומוסיף וכותב:

ואולי יש אפשרות לחזור לעירו ולמדינתו באופן המתאים טוב, ולהשפיע גם על שאר הרבנים הספרדים במרוקו לעמוד על המשמר לראות בשלום אחיהם ולרעות צאן מרעיתם, עשירות ועשירות אלפים, כן-ירבו, הדרים במדינות ההן, הצריכים משמרת ומשמרת להשמרת הקודש, לנהלם על מייך נייחין, מים חיים דתורת חיים ומצוותיה עליהן נאמר וחי בהם.

"תמהתי תמיהה רבה"

לא רק אל הרב הנ"ל כתב הרבי בסגנון זה. בספר 'שמן ששון מחברין' כרך ג' עמ' 84-86 פורסמו שלוש איגרות חדשות של הרבי לגאון הגדול רבי שלום משאש ז"ל, ששימש רבה הראשי של מרוקו עד שנת תשל"ח. באיגרת הראשונה (מכ"ח באלול תשל"ד), המוקדשת כולה לנושא זה, כותב הרבי: תמהתי תמיהה רבה שכאלו היתה הצעה

אשר מצוות ואהבת לרעך כמוך הוא כלל גדול בתורה. כן עיקר גדול בתורה... ענין כללי ולא מצווה פרטית, שמי שיש בידו למחות ואינו מוחה כו'... אשר בעניינים כאלו רק לפני רבונו-של-עולם גלוי ולבני-אדם מי גלוי [=אם יקבלו התוכחה] (שבת נ"ה א').

בהמשך המכתב מאחל הרבי לאותו רב:

שמתוך שמחה וטוב לבב, ינצל כל כשרונו ויכולתו שחונן בהם מהשגחה העליונה במקומו עתה, שיש בה חזקה ופסק זין בשולחן-ערוך – עניי עירך קודמין, וגם זה לכלל הדיעות מדאורייתא.

למנוע את התפשטות האש

ברוח הדברים כתב הרבי בט' בניסן תשכ"ב (שם עמ' ר-רא):

האומנם לדעתו המצווה אודותה כותב, זוהי השאלה הבערת במקום בו נמצא רוב מניין ורוב בניין של עמינו בני-ישראל! ואפילו בשאר המקומות והמדינות...? היודע על-דבר האחוז של נישואי תערובות רחמנא-ליצלן! יודע המצב בנוגע לחינוך על טהרת הקודש של בני ובנות ישראל! המצב על-דבר שמירת שבת והיפוכו בפרהסיה, וכו' וכו'! [מבלי לדבר על-דבר העניינים שאינם בפרהסיה כל-כך].

אשר לכאורה פשוט, אשר כל יהודי תמים לה' ולתורתו, עליו היה לעשות בזה ובסגנון חז"ל כדבעי למהווי... בתקון כל העניינים המנויים לעיל, שהם – לכלל הדיעות מן התורה הם, ולכלל הדיעות מעיקרי הדת ויסודותיו, ובהם לכלל הדיעות תלויה גאולת ישראל מהגלות המר, גלות כפול ומכופל.

וממשיך הרבי וכותב כי היצר-הרע דואג להמציא ליהודי עניינים שיסיטוהו מלשים לב "לשאלות הבערות באמת", אשר בסופו של דבר אי-התעסקות בהן עלולה לגרום כי האש תאכל לא רק את הקוצים אלא "ונאכל הגדיש או הקמה".

את מכתבו חותם הרבי בהתייחסות ישירה לדברי השואל:

לסיום מכתבו שבדעתו לעלות ממדינות אלו – ידוע מכבר היחס להשיטה דניסה מן המערכה (מלחמת היהדות במקום שם דר כמה זמן) ובלבד שיאני את נפשי הצלתיי. והאומנם כבר עשה ופעל

ניצוצי רבי

שכבוד תורתו יחשוב ויתעניין להעתיק מעירו למדינה אחרת וכו'. ואף שבטוחני שאין זה מעשי כלל וכלל, שהרי רבים צריכים לכתיר ולא רק בעירו האמורה ממש, אשר גם היא עיר ואם כן, אלא גם בסביבותיה ובכל המדינה ובמדינות הסמוכות, וצריכים להוראה במעשה בפועל ולהתעוררות בעבודת הוי' באהבת ה' וביראת ה' וכו', וכו'. בכל זה מרשה אני לעצמי להעלות על הכתב את הכתוב לעיל בגודל הביטחון – שבוודאי ובוודאי ימשיך לנהל קהילת קדישא דיליה והמדינה כולה בהיותו במקומו עתה, ויאריך ימים על ממלכתו (מאן מלכי רבנו) ומתוך נחת שדבריו מתקבלים והנהגתו מצליחה.

הרבי ממשיך ומפציר:

ואם הוראת חכמינו ז"ל היא עניי עירך קודמים, על אחת כמה-זכמה עניי מדינה כולה קודמים, ולדוכתיה דכתיר האריכות בהאמור אך למותר, ובטוחני שכונתי לדעת כתיר בלאו הכי, ובסגנון הידוע מקומך אל תנח. ואדרבה – יוסיף חיל לחזק שם לימוד דבר הוי' ותורתו והידור קיום מצוותיו, במרוקו וסביבותיה וכו', וזכות הרבים מסייעת.

ומסיים הרבי:

ותודתי אמורה מראש באם אקבל בשורה טובה בכל האמור ובהוספה – שגם היא עיקר – שדבר הוי' בידו ומצליח בכל האמור.

לא להשאיר צאן בלי רועה

בי"א שבט תשל"ו משגר הרבי איגרת נוספת אל הרב משאש. לצד הדרישה להעלות בקודש מופיע בסיום הקטע הבא: "ויהי-רצון שיאריך ימים ושנים טובות על ממלכתו לנהל קהילתו קדישא אשר במרוקו המדינה ובפרט בקובלנקה עיר ואם, מתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף ובשמחה וטוב לבב".

הרבי אינו מרפה ובי"ב בכסלו תשל"ז כותב לו שוב:

ובוודאי אשר זכות הרבים מסייעתו, נוסף על זכות אבותיו ונוסף על זכות עצמו, ובפרט אשר רבים צריכים לו, וכמו שכתבתי במכתבי הקודם, שהיהדות בעירו ובכל המדינה... לא ייתכן להשאירן כצאן אשר אין להם רועה, ומי ככתיר שליטי"א להיות להם רועה מהימנא, אשר גם להבא

שר צבא הבורח מהקרב

רב נוסף שהתגורר באחת ממדינות אפריקה וביקש לעלות לארץ-הקודש קיבל מהרבי תשובה זו (ט"ו בטבת תשל"ב):

פשוט שעל פי דעת תורה – עניי עירך קודמין, עליו להמשיך בהפצת היהדות וכו' במקומו עתה – ונוסף על-זה ועיקר – הרי עבודה זו באפריקה ובחול"ל בכלל – הרי זה פיקוח-נפש ממש (מטמיעה וכו' רחמנא-ליצלן) מה-שאין-כן בארץ-הקודש ת"ו, וקל להבין. וכבר מילתי אמורה לכמה-זכמה – שכל רב וריש מתיבטא ומדריך רוחני העוזב (בתקופתו) חוגו בחול"ל ומעתיק לארץ-הקודש – הרי-זה בדוגמת שר צבא הבורח מהמערכה בשעת מלחמה ובעת התקפת השונא וקל-להבין.

להמשיך בצבא

ולא להינסע לפוליטיקה

בי"ח במנחם-אב תשל"ל (נדפס ב'כפר חב"ד' גיליון 1042) כותב הרבי למר אריאל שיחי' שרון בדחיפות ("ומפני חשיבות העניין ודחיפותו ממחר אני לענות עליו ובפרט לסיום מכתבו"):

כפי שיחתנו כאן, לדעתי מקומו של כ' הוא בצה"ל ושם בעזר ה' מצליח ויצליח, וכמובן שזהו נוסף לתועלת הרבים... שלכן וכפי שדברתי עם מר בהיותו כאן, בוודאי ובוודאי שעליו להמשיך במשרתו ובתפקידו הכי אחראי... על-פי האמור מובנת דעתי גם כן שאין כל סברה חס ושלוש שיפרוש מר לעניין אחר, ועל-אחת-כמה-זכמה לא ביורה הפוליטי, כולל משרת שר וכיוצא בזה, שאין זה תפקידו ולא בזה ינצל הכישרון והידע שלו, ואדרבה ואדרבה.

בהמשך לזה הלואי שגם מר עזר שיי ויצמן לא היה פורש מהצבא... אין טעם להסברה אשר כיוון שמישהו עשה עוולה נגדו לכן יזיק את עצמו, והרי פרישתו מהצבא גרמה היוק לעצמו נוסף על החיסרון שכונאה נגרם להצבא על ידי אי-ניצול

ידיעותיו וכשרונותיו...

בכלל מזור הדבר אשר באם ירצה חייל פשוט, שהשקיעו בו חינוך צבאי של חדשים אחדים, לעזוב את הצבא, הרי זה נחשב ובצדק לפשע חמור; ודוקא אלוף וכיוצא-בזה שהשקיעו בו חינוך בדרגה הכי גבוהה ומרץ וכסף וכו', אם הוא רוצה לעזוב את הצבא הרי מניחים זה לשיקולו הפרטי, אפילו באם אומר בפירוש שטעמיו הם פרטיים...

"המצב מכריח שימשיך במשרתו"

בחדוש אייר תשל"ט כותב הרבי ל"מר יוסף הכהן שי' צ'חנובר" (כפר חב"ד' גיליון 991 עמ' 183) שכתב לרבי על קשיים שהתעוררו בקשר עם המשך עתידו במשרד-החוק.

"מבלי לפגוע בכבוד ובסמכות של מי שהוא, הרי לדעתי המצב מכריח שכבודו ימשיך במשרתו", קובע הרבי ומנמק זאת בהרחבה. ובהמשך כותב: "שכשיהיה נמצא בפנים יוכל להשפיע גם בקווים היסודיים... צריכה להיות הגברת הפנים על החוץ, על-אחת-כמה-זכמה שאסור שתהיה כניעה ומכל שכן ביטול של הפנים לגבי החוץ, אלא שצריך להיות באופן דיפלומטי מבלי לעורר רגש הנצחנות של החוץ".

בקין תשל"ג ביקש מר צ'חנובר לסיים משרתו הקודמת, והרבי שלל זאת בתוקף. עם פרוץ מלחמת יום-שלאחר מכן הוכחה

ניצוצי רבי

נכונותה של דעת הרבי, בתועלת העצומה שהביאה לארץ-ישראל והדרים בה.

"אנושיות הכי פשוטה"

להלן פרסום ראשון של צילום מכתב נוסף מהרבי ובו הוא מתייחס לשאלה המפורסמת מדוע לא עלה לארץ-ישראל.

הנמען – מר יוסף יקיר, מנהל 'אימקו תעשיות בע"מ'. האיש פנה לרבי בבקשת ברכה למפעלו (כילד מכשור אלקטרוני) בי"ב בתמוז תשמ"ז. במכתבו העז מר יקיר וכתב כדלהלן: "על מעשי בני אדם ובעיקר דורשי, הוגי וגאוני התורה, אפשר לדעתי לשאול שאלות. שאלתי, הינה אפוא, לכבודו מדוע לא יקיים מצווה חשובה של תרי"ג המצוות של יישוב ארץ-ישראל וזאת יחזק ויתחזק באמונת ישראל

